

గౌ రా బు

రచన :
1947-48.

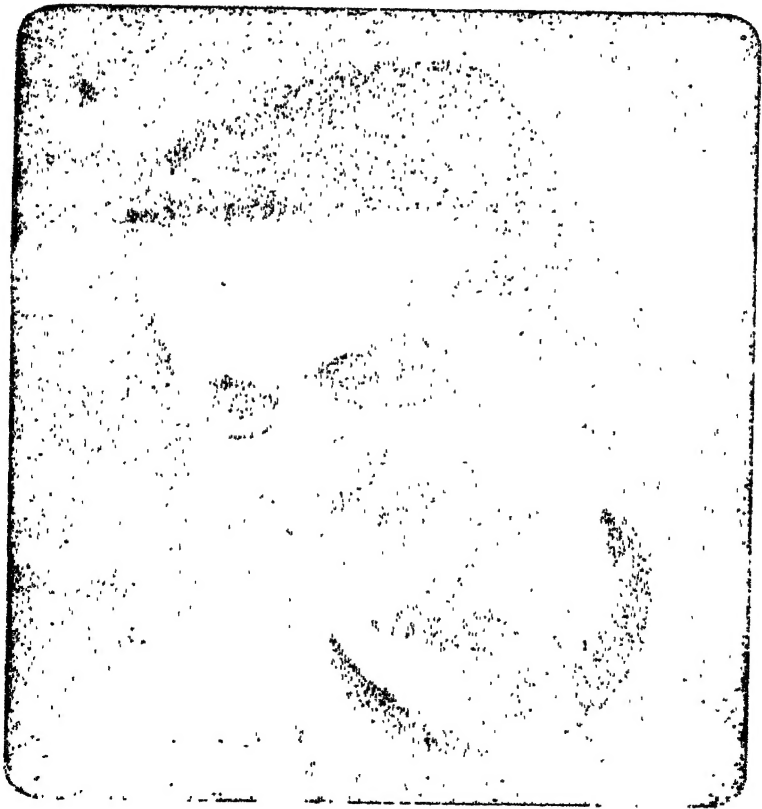
ర చ యి త
గుంటూరు శేషేంద్ర శర్మ.

సర్వస్వామ్య
సంకలిము.

జయ వసంతము
1954.

మూల్యము :
ఒక రూపాయి.

ప్రకాశకులు :
చెఱుకువాడ వేంకట రత్నము,
ప్రొఫైటరు
గ్రామ సేవా పబ్లికేషన్సు,
కొండ్వరం.

ర చ య త

కావ్యాధ్వరము

శ్రీ రాకేందు యశశ్చిరంతన తనూ
రేఖా మయూఖాఘృతౌ
ప్రారజ్య స్మహదాంధ్ర కావ్యస్మజలుం
బ్రహ్మర వాణీజగ
ద్ధారంధర్య గురుక్రియాధిపణులున్
దై వాతుతన్ నాదు సం
స్కార స్ఫూర్తిత శబ్దపీఠముల మ
తావ్యాధ్వరాధ్వర్యు లై.

కై మో డ్డు

కింకవి ముఖతామర సై
 ణాంకుడు, పావిత్య్రాశి, నానావిధ మ
 చ్చంకాంశకార రవి యగు
 వేంకట సుబ్బాభిధాను వేమరు దెలతున్.

సాహితీ సాధంపు దేహళికడ నుండ
 బురికొల్పె లోనికి బొమ్మటాచు
 కవితా వనాన సత్కావ్యసూనము లేర్చి
 మూచూడు మని కేల బుణికి యిచ్చె
 అధ్యాత్మిక కాలోచనానంద చంద్రశా
 లం ద్రిప్పి తలపుల సంద్ర మిచ్చె
 నా యెద మోడునం దీయని భావాల
 చిగురు మొల్లంబును సృష్టి జేసె

అతడు సారస్వతావసథాంతిక వన
 వాటికం బ్రొద్దు వుచ్చెడు తోటమాలి
 బహుళ రసపాన పీన సంపన్న హృదుడు
 మన్నమ మ్మమ విసర సంఘన్న పడుడు.

అతడు ఘనశాస్త్ర శిఖర నివ్వంద సింధు
 గాహకేళి చిక్కిరాప్రకర్ష యుక్త
 గంధబంధుర సింధుర ఘటల తేడు;
 వానికిం జోడు పండిత పటలి లేడు.

ఈయాపాన ఫలించె, నేడ డఖల సాహిత్యావనీచక్ర వి
 స్ఫార ప్రాభవ వైభ వాభరణ శోభా భాసు రాతీవ దు
 ర్వార శ్రీగురుదేవ దివ్యకరుణా ప్రాగ్భార మందాకినీ
 ధారాంధస్సులు, వారి, నా హృదయ కేదారం బుదారంబుగన్.

అ భ్య ర్థ న ము

యమునాంబులు గంగాతో

యమునం, గంబూర గండమం దొంటెడు తో

యమునం, జేజే నొడి తో

యమునం దెల్లులను గూర్చి యల్లెడఁ గైతల్.

రాలిన పూలపై జలము రాలుచు కన్నుల వా, రెడారులం
బోలిన జీవితాల కయి మూలుగు డెందము వారలంచు మీ
కేళులఁ బెట్టినాడఁ దలఁ గీల్కొని మాలిమి నేలుకొందురే
లాలితిరాశినో రసికులార, మనీయ కవిత్య కన్యకన్.

అనిశఁపు గాసికిం బొడము నగ్గలఁపు శ్రమవారి ధారలం
బెనిచిన నాడు కోమల కవిత్యఁపుఁ దీవియ యిన్నినాళ్లకున్
ననిచి వెలారిచె న్వలపు నాల్గు కెలంకుల, దాని బొందగా
ననిలము గాని యా సహృదయాళి భవంబులు వీసరం బగున్.

ప్రసవ పథాలలోఁ దిరుగు భావఁపుఁగూనలు, నించు గంటుకుం
బసదన మీయఁజాలెడు సమాసములున్, మది కెంతహాయియు
గొసరిన కొద్ది జేకుదుచుఁ గొల్లగ మాదు జుంకు కైతతో
రసిక శిఖావతంసములు రండు కొనుండు మరంద భాండమున్.

గుట్టంబుంబలె యానమందున హొరంగుం దాల్చి, డెందాకున్
అత్తాకల్ కొలుపం గటాక్షములు, మా హార్యంగి కావ్యాంగనే
జుట్టం జేసి రసానవంబుఁ గడిదిం జొక్కింపఁగా, నూగవే
యట్టూతల్ రసికాళి మానస చయం బుయ్యాల జంపాలై.

లలితాలంకరణోజ్జ్వలంబును రసప్రాచుర్య ధుర్యంబును
 జలముగ్ధాన సమావహోద్భట సమాసాధ్యంబు నౌ కావ్యపుం
 గులుకుం ఘోరవిమర్శకాధమ తతుల్ గోరాడు దూరాడుచుం
 గలహంసాళియ మెచ్చ నేర్చుగద గంగా భంగ సాంగత్యమున్.

చూడన్, నాయక నామధేయులు, ధనా చూడావలేప ప్రభా
 వాలోకక్షయులుం, గవీశ సుకుమారైజేయ జీవాల వే
 టాడన్ మానస మొప్పు వ్యాధ నిచయం బైదం యుగీనాసురుల్
 నేఁ డున్నారల నాఁడె కాదు దితిజానీకం బనేకంబుగన్.

నే నేదో విరచింపఁ బూని యిపుడే సీహార శోభా సము
 ద్రానన్, లేఖనిఁ బట్టితిన్, మొగిళులారా, స్వచ్ఛ తారా నివే
 శానం జేరకుండీ, విమర్శ కర కాసారంబు నారంభ మం
 దే న్నాపై గురియింపఁ బూనకుండు 'వందే' యందు ముందే యిటన్.

అమరానుబంధము

ప్రణయాపాంపతులీడు, కంఠలెముకల్ భావింపఁగా మీదుమై
గొనబుం దీవెలలోనఁ గైకొని గదా క్రొందీవెనుం బోలె నా
యునికిం గూరిచె విశ్వశిల్పి ; యింక నెట్లూహింతు భేదంబు నో
జనకా నామెయి బాటు నల్లలును సంశ్లాఘించు మీనామముక.

అరవిరిఁ గేరు లేనగవులందముఁ జందెడు మోము, తేనియల్
కురిసి ముడంబు గూర్చు పలుకుల్ పచరించుట, లంతకన్న మీ
యరమర లేని ప్రేముడియు నా కనువిందగు రూపు చందమున్
మరువగ నౌ నొకో మరతు మన్నను నెన్నిదినాలు చన్ననున్.

చెరియొక నేల యంచునకు జిక్కిన, హాయన వేయి తోయధుల్
ఇరువుర వేరు జేసిన, ననేక దినంబులు దొర్లిపోయినం,
దిరములు గాని పుట్టువులు తీరిన, దీరవనాంతరంబులై
ఎరుగవు కాలదూరముల నీయమర ప్రకృతి ప్రబంధముల్.

సరస కులావతంసము, విశంకట శాంత గుణంపుఁగాంతి పె
ల్లరలెడు మేలిదివ్వె, పొడవూని చరించెడు మిన్నవాక, నా
యొరిమెను కొల్లగొన్న యితఁ డొప్పునటం చెడ నెంచి యిచ్చితిన్
గరువపు ప్రేమ కీచిగురు కైతను చెన్నగు చిన్నగా నిటుల్.

కబ్బ మిచ్చితిఁ గైకొమ్మి, కన్నతండ్రి
ప్రేమ మున్నీరు నీవు, నీపేరు వుడమి
కొమ్మ రెమ్మలఁ బూవులఁ గుస్తరించి
తావి కడ లొత్తఁ దిరముగాఁ దనరుగాత.

అ ప తా రి క

అసిఫారాలతికల్, మణీమయ కిరీటాలంక్రియా దీధితుల్
 లసదశ్వంబులు, దండయాత్రలు, దిశారంగంబులం దేలు ము
 న్నసగెన్ దుస్తుము పారశీకమున నెంతే విద్విషత్ జహ్వికా
 విసరాగ్రంబుల బాహువిక్రమ రమా విస్ఫూర్తి నర్తిపగళ్.

*

సురవీధి భేదించు సూయాణ ధాటితో
 పొంగారు హృదయంబు సంఘటించి
 నిజ భుజా యుగసార సీరాశి వీచితో
 పన్నీటి జలకంబు పాదు కొల్పి
 బ్రహ్మాండ విఖ్యాతి పండు వెన్నెలలతో
 లలితాంశుకము తనూ లతకు గూర్చి
 నవ భిండి వాలాంత నఖరాంకురంబుతో
 మదవైరి రుధిరంబు నుదులు దిద్ది
 విజయ లక్ష్మీలలామను పెన్నురంపు
 పువ్వులసెజ్జకు మోహ రజ్జువులఁ గట్టి
 తెచ్చి లాలించి పాలించి తేజ మెసగ
 పురుష సింహుండు దుస్తుము పరిధవించె.

తనవాలు దేశంబు జనపాలు నెమ్మొము
 గీతకు గంటంబు రీతి గాగ
 తనసూపు కెంజాయ దాయల యెడలోని
 ధృతి కెర్ర సంజగా నతిశయింప

తన సింహ నాదంబు తగవులో పచ్చి నె

త్తురు వాన జల్లుల కురుము గాగ

తన మోము వెనువెంట జను చమూ వారాళి

కలరించు చంద్ర మండలము గాగ

హయము వీపున కాపురం బనయ మెనయ

పుడమి గాలించి రుస్తుము కడిమి జూపి

తేని కరిభామినీ దహ్యమాన హృదయ

భాజనంబుల నిచ్చె నీరాజనంబు.

*

క్షోణీచక్రము ఘూర్ణిలంగ నతః డక్షుద్రార్భటీ సైన్యః
నానా సంగర రంగముల్ దిరుగు చుండ న్నొక్కచో శారీకా
వాణి, జారు కళా విలాస నళినీ పాణిన్, మహా బంధుర
శ్రోణి, భావజు రాణి, బోని విలస ద్రోలంబ వేణిం గ నెన్.

వీణా వల్లకఁ బల్లవించి రవభుక్ పెంపారు చందాన ని
ద్రాణం బైన యనుంగు కోర్కులు మదిం దైవార నవ్వీరునిన్
రాణం జిప్పిలు చూడ్కితీవియలతో రావించి గావించె న
య్యేణీలోచన యశావనానలమునం దింధాన సంధానమున్.

సుంకర మూర్తు లిరువరు ప్రసూన శరాసన సాయకంబులం
గండళిశాత్ములై కరము గాసిలఁ, బేళల భావ పుష్ప ని
ష్పంద మరందముం దెలసి సారస లోచన తండ్రి వారి కా
సందము మీరఁ గూరిచెను నవ్వలతా సహకార శోభలన్.

*

హాసన కిసాలయంబు, లధరాధర శీధు రస ప్రసారముల్
 గుసగుస పిల్లగాలు, లుపగూహన వల్లులు, నుల్లసిల్లు న
 య్యెసపరి ద్వంద్వ జీవిత వనోజ్వల సీమలఁ జూడమామయు
 న్నేసకముగం, దినంబు, గురియింపగ దన్విహితా వికాసముల్.

*

దినములు మాసరంబు లు, తీరియు తీరని తేనెసోనలై
 చనగ, దదీయ వీరపరు చానకు మోమున పాండిమ-బునుం
 జను మొనలందు సీలిమ యు సంచరణంబున భూరి భారముకొ
 మొనయగ నెచ్చెలుల్ దెలిపి పోయిరి భావిశుభోదయిష్యమున్.

*

దుర మొం డేర్పడ నింతలోన విలసత్ దోగకండువుం బండువై
 కర ముల్లంబునఁ బొంగి రుస్తు మట కేగం గోరి యర్థాంగి క
 త్రైత్యగుం జెప్పగ గుప్పగూలి యధికార్తిన్ నాధు కంఠంబునం
 గరవల్లిం బెనవైచి కాంత వగచెం గన్నీరు మున్నీరుగా.

*

పతియునుఁ గాంత నూరడిలఁ బల్కు తలంపునఁ బొల్పు మీరగం
 జతుర వజో విలాస రస సంగతి, సంగలతం, గవుంగిటన్
 జలన మొనర్చి తేర్చి, సతినమ్మతిఁ గైకొని భావ వీధిలో
 కుతుక విపాద వేణికలు గుబ్బటిలన్ రణభూమికిం జనెక.

*

కడనం బేగెడువేళ రుస్తుము సతీ గర్భోద యోల్లాసి యై
 “ సుదతీ నీకను చిన్నిపాప కొగి నచ్చుం గ్రుద్దు మీ ముద్రిక
 ముదమారంగను గొండు నాద,”టనుచున్ ముద్రాంగుళీయం బిడెం
 దుద కాచిహ్నము గాంచె నాతడు విపత్ మర్వార కాలంబునన్.

*

కతిపయ వాసరంబులకు కాంత దృశీక వశీకర ప్రభా
 తతు లొలయించు నెమ్మొగము దామరవాని యశగ కృశోదరీ
 సిత హసితంబు లేలు శుభ చిహ్నము లొప్పెడు రూపువానిని
 సుతుని సారాబునుం గనగ, శోభిలి పొంగెను బంధు సింధువున్.

*

తనకు సుతుండు బుట్టె నని తండ్రి యెఱింగిన, నొక్కడైన యా
 తనయుని ఘోరమా రణ విధానము నేర్పి యనేక రంగముల్
 తన వెనువెంటఁ ద్రిప్పు నెడఁ దప్పక ముప్పు ఘటిల్లు నంచుఁ దాఁ
 గనినది చిన్నికూతు రని కాంతునికిం దెలుపంగఁ బంపినన్.

*

కొమరుని డెండమందు కడు గోరిన వీరున కీ యుదంతముం
 బ్రమదము గాక, యుల్లమును భల్లమునుం గొని యేసినట్లులై
 క్రమముగ నిల్లు సేరక విరక్తి జనించి యనేక వర్షముల్
 రమణుడునుం బురంబులు దురంబులు నెల్లఁ జించు చుండగన్.

*

పాతిక యేండ్లు బాసె. యెలశ్రామము జాసె, సారాబు ప్రాతరా
 నీత విలాస రాగ రమణీయ రుచిం దెసలందుఁ జిందు ఖ
 ద్యోత కిశోరు సంపదలఁ దోచె, రణంబుల నేచె శోణిత
 స్నాత పరేత జాత నటనా ఘటనా పటిమంబు శోభిత.

*

కాలము దాదమా రయి యొకానొకనాటి ప్రభాత సంపదల్ !
 దూలి సారాబు తల్లి తనతోడి జనంబులుఁ, గుండనంబునుం
 బోలిన ప్రాయముం, దొలఁగిపోయి నిరంతర శోక వారిధిం
 దేలుచు భర్తకై యెదురుతెన్నులు చూచుచు నుండె నొంటిగఁ.

*

తనయుఁడు తల్లి కూరటను దార్చుచు శోక భరార్తిఁ దీర్చుచున్
 జనకుని జాడలం దెలియ సర్వ మొనర్చుచు నుండె భండనా
 వనులను గ్రుమ్మరిల్లుచు నవారిత బాహు బలార్భటిం దిశా
 ఘన పట హంబులం గరము గ్రందిలఁ జేయుచు నాస పెంపునఁ.

*

కరకరి దాయయై విధి జిహ్వాంసుఁడు, తార్తర పారశీక భూ
 వరు లదులై పరస్పరము భండన తత్పరలం బొనర్చు న
 త్రరుణమునం, దనూభవుని తార్తర పక్షమునందుఁ జేరిచెన్
 ధరపయి వాసి గన్న తన తండ్రి స్వరూపముఁ జూప కెన్నఁడున్ .

*

ఏక వంశ వృక్ష కాఖిలం గొని తెచ్చి
 కాల వేణిలోనఁ దేలఁ జేసి
 కరుణ మాలి రెండుఁ గదిసి డీకొనఁ జేసి
 నవ్వుకొనుచు నుండె నవ్విధాత.

పూర్వభాగము

సీతదచి పుంజ మంజములు, శీతల వాత లతా వితానముల్
శతదళ వల్లభోదయ దిశం గిసలించెను; * “ జీవికా ” ఝరం
బతను హమావకుంతనము నాని రహించెను ; తార్త్ర సైనికా
యతనము మున్గి యుండెఁ దటమందున నిద్దుర పాలవెల్లిలో.

రాతిరి యంతయున్ నిదుర రాక సారాబు పడుండి యుండె శ
య్యతలమందు మాటి కిటు నట్టులు బొదుచు; నల్లనల్లఁ బ్రా
భాతదుచుల్ గుడారమునఁ బ్రాకగ వేకువ లేచి చయ్యన
రాతు చొకాయఁ గైకొని మొలం గరవాలము వ్రేలవైచుక.

జలజలమంచు మించి దిగజారు తుషారమాన స్మృనింగి, పె
స్మల సిగరాలఁ గ్రాలు నొక మాసిన చిత్తదు వట్టు లెంతయుం
బొలుచు గుడారు బాదల సమూహమునం బడి యాతఁ డేగె, బె
బ్బలి పొదలందు దూరి చనుపోల్కి పెరాన్విసుఁడుండుచోటికిన్.

* జీవికా నది = అక్కను నదికి మారుపేరు.

కమలభవుండు గ్రీష్మమునఁ గాచెను నెండఁ శ్రీ బమిరు సీత భూ
హిమము గరంగఁ బొంగి ప్రవహించు నుదంచిత జీవికా తటి
విమల తటోపకంఠమున వేనకు వేలు మరందపేటి నా
గుమురుగ దార్త్రపై నికులు గూర్చిన నల్లగుడారు లొప్పెడినీ .

కొంత దవ్వుగ నొక చిన్న కొండ గలదు ;
కట్టి చెవ్వరొ పూర్వము మట్టికోట
దానిపై ; గాని యీనాడు తార్త్ర) సైన్య
విభుని పటగేహ మచ్చట వెలసె ; నద్రీ
మస్తక న్యస్త మకుటాయ మాన మగుచు.

సర్వముఁ దాద మాదులుగ నల్పు జగత్పరిణామ నిర్వరా
ఖర్వ మహోగ్ర థాటి నరికట్ట నసాధ్యము గాదె, నేడు త
త్పర్వత శృంగ మెక్కినది తార్తర సైన్యపు పెన్ గుడార, మా
పూర్వల మట్టికోట పడిపోయెను కాలవిలీన శోభయై.

ఉదధిం బోలె నశాంతి మారుత విఘాతోల్లోల కల్లోలమై
యెద నుద్వేగము నివ్వటిలంగ సారా బేతెంచి దోరంబునన్
పదముం బెట్టెనొ లేదొ తార్తర చమూ పాలుండు వెన్వెంటనే
నిదురం బాసె విచిత్ర సంభ్రమ భరాస్వితాంతరంగమృగన్.

చివ్వున కూర్పరంబు పయి సేన విభుం డటు లేచి శయ్యయం,
“ దెవ్వడ వేల వచ్చితివి ? యింకను నిండుగ తెల్లవారలే ;
దెవ్వియు నేని వార్తల వచింతువె, లేక యుపద్రవం బెదేన్
నివ్వటిలంగ సైన్యమున నీ వరుదెంచితె పల్కు” మం చనన్.

శ్రీ పమిరు = పామిరు సీతభూమి.

ద్వారమునందు భూతల గతాఖిల విక్రమ ధూర్వహంసుడై
 వారని వైరివోలె నిలువంబడి యున్న సారాబు, భూరి గం
 భీరత దోచు నెన్నడల విభ్రమ సంభృతుఁ డౌ పెరాన్విసా
 చేరువ కేగి యీగతి వచ్చించెను ప్రస్ఫుట నిస్వనంబునన్.

“ ఏను సారాబు. నన్నెరుగు దీవు * పెరాన్విస, తూర్పుచాన గ
 ర్భాన జనింపలే దికను భానుడు ; మేల్కొనలేదు వైరి సే
 నా నివహంబు ; గాని శయనంబున నే గనుమూత నొక్కమా
 రేనియు లేక పుచ్చితిని రేయిని- నీయెడ కిప్పు వచ్చితిన్.

కలనికి సైన్యముల్ ‘ సమర ఖండము ’ వీడెడు వేళ రాజు, నా
 బిలిచి సుతుండు వోలె నిను పెద్దతనం బిడి గారవించి, నీ
 పలుకు హితోక్తుల నిన్ని ప్రవర్తిలు మంచు వచ్చించె గాన, నే
 దెలియఁగఁ జేతు నిప్పుడు మదిం గల కోరిక నో పెరాన్విసా.

పిన్నటనాటనే విమత భీకర తావహ శస్త్రధారిని
 మున్నెపు డెప్పుడో విడిచి పుట్టిన చోటును, కన్న తల్లినిన్
 మిన్నులు వడ్డచోటఁ బడి మేదిని నాథుని సేవ, ప్రాణమే
 నన్నక సల్పినాడ నది యెల్లను నీకును దెల్లమే గదా.

చ్యుత దళమున్ సమీరణము చొప్పున ద్రోలితిఁ బారనీకులం,
 జతుర చలాంచలంబుల నశాత్రవచిహ్న జయధ్వజ ప్రచా
 లితములఁ జేసినా నసమలీలను ; గాని తదుగ్ర సంయుగ
 ఊతులను నాకనుల్ వెదకి చిల్లులు వోయెడి నొక్క వ్యక్తికై.

* పెరాన్విసా = తార్తరల సర్వసేవాధిపతి.

ఒక్కనినే మదీయ పిత నొక్కనినే దూర మందు కంటికిం
జిక్కగఁ జేసికో మిగుల జేసితి నే బ్రయతంబు; నెప్పుడో
యొక్క దినాన తండ్రి తన కొక్కెడ నేనియుఁ దీసిపోని పే
రెక్కిన పట్టి గూడు ముద మెచ్చు గదా యని గంపె జాశతో.

ఆసల నుంటిఁ గాని యడియాసలుగా నవి మారె, యత్నముల్
వీసర వోయె గాన, నిను వేడెడ నొక్కటి దీర్చుమో, పెరా
స్వీస, యరి స్వసేనలకు విశ్రమ మీయుము నేఁడు, నే నవాల్
నేసెద ద్వంద్వ యుద్ధమును జేయగ రండని వైరి వీరులన్ .

అనిని నాయదె పైచేయి యైన యెడల
వినును ఘాతండ్రి దస్తుము వీనును లలరఁ,
గాక యొరిగిన నా వ్యధఁ గాంచు తుదిని
యిలను వీడిన పిమ్మట నెవరి కెవరో ? ”

అని సారాబు పల్క నతని చేతిని చేతఁ
బుచ్చుకొని వచించె ముది పజాలు
కన్న కొడుకు మీది కన్న నెక్కుడు ప్రేమ
సానునయము లౌ వచస్సు లొలయ.

“ఓ సాహారాబు, నీహృదయ మూరక యెంతయశాంతి గుందున
య్యా, సమరంబు నీకు పరమాదర మిచ్చెడు మమ్ము గూడుచుం
జేసి, ఫలంబు నందరను జేరి సమంబుగ పంచుకొంచు, మా
తో సకల వ్యధం దలగఁ ద్రోయుచుఁ బుచ్చగ లేవె కాలమున్ .

ఒకపరి యేని నీవు గనకున్న యదృశ్యుని గోరి యీక్రియ
ఒకడవె పోరు డీకొనుట యుక్త మొకింతయు గాదు, శారీకా
పికరవ గుంభి తోపవన వీధుల మంజు నికుంజ సీమలన్
సుకముగనుండుమయ్య, యెద శోషిలఃజేయకుమయ్య” నావుడున్

“ ఈరీతిం బరిహాస మాడు టుచితంబే బాధిత స్వాంతునిన్,
సీరాహారము లింపు గావు మచికిన్ నిద్రా నుఖం బితయుం
జేరం బోదు కనుంగవన్, నిరతముం జింతించుచున్ శారీకా
కీరా కీర్ణ వనంబులం దెటులు నేఁ గ్రీడింతు యోచింపుమా.

పారావారము లీది పోయెడను, ద్యావా కుంభిని మధ్య వి
స్తారాధ్వంబుఁ జితం బొనర్తును, నితాం తాకుంత కంఠీరవ
స్ఫార ప్రోజ్వల దంష్ట్రులం జదిపెదం, జండానలాభీల కీ
లా రింఘోళులఁ జొత్తుఁ, జిత్త మలరన్ లక్ష్మ్యార్థ సంసిద్ధిక్తే .”

అని సాహరా బీరీతిం

దన యెదలో ప్రజ్వరిల్లు దావానలముం

దన దృఢతర మా నిశ్చయ

మును దెల్పగ నిట్లు లా చమూపతి యనియెన్.

“ ఏమి యనం గలాడ నెటు లేనియు దుస్తుముఁ గాంచగల్గుటే
నీమది గాఢ వాంఛ యగు నేని కుమారక ? దాన సుంతయున్
సేమము గాదు ; శస్త్రములఁ జేకొని యాహవభూమిలో, పితృ
ప్రేమ కరంబులం దుడకుఁ బెట్టకుమా శతగాత్ర పుత్రునిన్.

కాని కుమార, రుస్తుమును గన్గొనఁ జాలవు నీ విటన్ , ' శయి
స్థానము'నందు వృద్ధపిత 'జాలు'ను గూడి ప్రపంచ కార్యముల్
నూని యతండు కాలము సమస్తము నింట నె బుచ్చు చున్నవాఁ
డానన సీమయందు తొలుకాడ విషాదపు నీడ లేలొకో.

ముసలితనంపుఁ దాకులకు ముందటి యుక్కుతనంబు వీగెనో
వెనపడి పారసీక పృథివీపత్తితో కలహించి యేగెనో
యశః గొని రాఁడు నేఁడు, సకలాహవభూముల వాహినీ ముఖా
న, సుడులు గొట్టి పోరుటకు నా యెలఁద్రబాయపునాఁటి రీతిగా.

అరుగగఁ బోకు మీ వచటి కాలనిఁ గాంచగ, జంట పోరులం
జొరకుము; రుస్తుముం బడయఁ జూడు మనాహవ మార్గమందునం,
గొఱ యినుమంత లేని దగు కోరిక కోరకుమా కుమారకా,
మరణము పొంచియున్నదినుమా, వినుమా, పొదమాటువ్యాఘ్రమై

అటులఁ జూచెద వెందుల కయ్య- నీదు
క్షేమముం గోరి నే నిట్లు చెప్ప చుంటి;
సరియ- నీకోరు రీతినే జరుగ నిమ్ము
మ్రుంగు హరిశాబకమును వారింప దలమె ?

ఇక పద" మంచు పోరబు చెయిన్ విడి శయ్యను బాసి, యున్నికో
టాకటి ధరించి యాత్మ శిశిరోత్కట విప్ర కృతాంగపాలి, ద్వ
జ్జుకుటము నుంచి శీర్షమున, భూధవ దండముఁ బూని, శాసన
ప్రకటకు వెంట రమ్మని పెరాన్నిస వీడెను వస్త్రగేహమున్.

జూరువుఁ గొండ కొమ్మపయిఁ దోచెను భానుఁడు, కొండగోగుల
వ్వొగఁ బూచినట్టులు నవాదులు కాంతులు చెట్టు పుట్టలన్
ఏరుల వాగులం గిరుల నెల్లెడ పాతర లాజ్ఞ, నేడకో
బారెఁ దమో హిమా, లినుక పట్టులు మిన్నిన లాజ్ఞ నెండలో.

హయముల నెక్కి నాటి యుదయాన గుడారుల వీడి యందరున్
బయలునఁ దార్తరాశ్వీకులు గాదులు దీరిచినారు, నిండు లే
వయసు మెఱుంగులం దనరువాఁడును, సైన్య సమస్త పాలనా
క్రియలఁ బెరాన్విసాకు కుడికేలగువాఁ డగు “హ్యమ” నానతిన్.

స్తంభోన్న తాకృతుల్ శుంభ త్వరాక్రముల్
ఆరోహి తోత్తుంగ హరి హాయులు

నిజ శీర్ష భాగభా గజ చర్మ కోటీరు
లసి కుంత ముఖ శస్త్ర లసిత కరులు

పటు శౌర్య నిలయ * “భైవా బొఖా” రాగతుల్
మధు తురంగ క్షీర మధ్య రతులు

సారవ ‘జీవికా’ తీర సంవాసులు
రాజ రక్షాధికారాదృతులును

* భైవా బొఖారాలు మధ్య ఆసియాలోని ప్రాంతములు.

పూచినయంతనే మొగలి పూవును చూచి సుమాళ మొంది మా
 చూచిన లోని త్రాచు కటచుం గతి యాయెను నాయెడక-స లే.
 యే చిరకాల మామక సమీహిత సిద్ధి త్వదీయ లోచనా
 సేచన కాకృతిం గనుటఁ జెల్లునో, యయ్యది చెల్లె నంతయున్.

అదియే పదివే, లిక యే

కొడువయు లేదగుట నాకు కొందల మేలా ?

మూడ మారగ జీవంబులు

వదలెద జనకాంకభాగ భాజ్యస్తుండ నై.

జనకా! రమ్మిటు నాశిరమ్మ భవ దుత్సంగమ్మునం దిమ్ముగం
 గొనుమా, వీనులఁ దేనెవాస గురియం గొంతెత్తి “నాపుత్రకా!”
 యనుమా కన్నుల గూరు నీరములు నాయాస్యంబుపై రాల్పుచుం
 గను నాశ్వాసము నాత్మ, జీవితపు టేకై కార్థ మీ రేడుటన్.—

అతిరయ మేగుదెమ్ము జనకా, కొనప్రాణము నిల్పికొన్న నా
 కతిపయ జీవితా చరమ కాల నిమేషము లేగుమున్న, యే
 నతులిత చంచలా లతిక యంగమునన్ భువి మెట్టినాడ, నా
 కత ముగియంగ గాలియల కైవడిఁ బోవుచు నుంటి వెంటనే.—

అది విని కన్నతండ్రి కడు పగ్గి తగుల్లొనినట్టు లైన, నం
 గడ నెడ బట్టలేక ‘కొడుకా!’ యని పైఁబడి యేడ్వసాగె; న
 య్యది గనుచున్న సేనలు భయంపడె; రక్షకి యెండకాలపున్
 సదివలెఁ జేర వచ్చెఁ గడు నాలినడం దల వ్రేల నేలకున్.

వాలిక యట్టు జూపి యిరు వంకకు నూపుచు వారి నిర్దురన్
జాలిగఁ జూచుచు న్నిలచె జక్కి; మనగకష శోకసాగ రో
త్తాల తరంగ సంకుల విధగబును దెల్పగ లేని దాని పె
న్నీలి కనుంగవఁ దొరగి నీరపు బిందువు రాలె నేలకున్.

తనయుం జా తురగాననాగ్రమును చేతం దాకుచు న్నిట్లు వా
కొనె. ' నో గక్షకి! యెన్నినాథులకు చక్షూవారి దుఃస్మృదముం
బొసరింపం గనుపట్టినావె, యెపుడో పొన్నారి నై యున్ననాఁ
డనుచుండె న్నినుగూర్చి నాజనని ప్రేమార్ద్రప్రళం నోక్తులన్.

శకలిత నైక నీవృత విశాల పథోపల ఘోర థాటివి
సకల రసా భటాగ్రసర సంవహనాహిత కీర్తి చంద్రికా
ప్రకటిత నామధేయమవు వారువమా! కొనియాడ శక్యమే
యొకరికి నీ దురాసద మహోజ్వల వైభవ భాగ్యరేఖలన్ !

తత మోదంబున మెట్టుచుందువు 'శయిస్థానా'వనీ సీమ, మ
త్పితృగేహాంగణ వాత పోతముల బ్రాతిం బీల్తు వారామ రా
జత కాసార వినిర్మలాంబువులు సంసేవితు వాదేశము
క్షీతికంతాభరణాగ్ర రత్నమును వీక్షింపంగదా నే నిఁకన్.

కన్నుల కింపు గాని పెను కర్మి గుడారు, లెజారి నేలలుం
జెన్నొక యింత లేని వగు చిన్నిపురంబులు, నెడ్డజాతులుం
జెన్నటి కయ్యముల్ నెగడు సీమల నే మనినాఁడ, నల్ల నా
పిన్నటి నాటగోలె పితృవిద్విష దంతరవాసినై కటా !

కాని కుమార, దుస్తుమును గన్గొనఁ జాలవు నీ విటన్, ' శయి
స్థానము'నందు వృద్ధపిత 'జాలు'ను గూడి ప్రపంచ కార్యముల్
మాని యతండు కాలము సమస్తము నింట నె బుచ్చు చున్నవాఁ
డానన సీమయందు తొలుకాడ విషాదఁపు నీడ లేలాకో.

ముసలితనంపుఁ దాకులకు ముందటి యుక్కుతనంబు వీగెనో
వెనపడి పారసీక పృథివీపతితో కలహించి యేగెనో
యశిఁ గొని రాఁడు నేఁడు, సకలాహవభూముల వాహినీ ముఖా
న, సుదులు గొట్టి పోదుటకు నా యెలఁద్రబాయపునాఁటి రీతిగా.

అరుగఁగఁ బోకు మీ వచటి కాతనిఁ గాంచగ, జంట పోరులం
జొరకుము; దుస్తుముం బడయుఁ జూడు మనాహవ మార్గమందునం,
గొఱ యినుమంత లేని దగు కోరిక కోరకుమా కుమారకా,
మరణము పొంచియున్నదిసుమా, వినుమా, పొదమాటువ్యాఘ్రమై

అటులఁ జూచెద వెందుల కయ్య- నీదు
క్షేమముం గోరి నే నిట్లు చెప్ప చుంటి;
సరియ- నీకోరు రీతినే జరుగ నిమ్ము
మింగు హరికాబకమును వారింప దలమె ?

ఇక పద" మంచు సోరబు చెయిన్ విడి శయ్యను బాసి, యన్నికో
టాకటి ధరించి యాత్మ శిశిరోత్కట విప్ర కృతాంగపాలి, ద్వ
జ్జుకుటము నుంచి శీర్షమున, భూధవ దండముఁ బూని, కానన
ప్రకటకు వెంట రమ్మని పెరాన్నిస వీడెను వస్త్రగేహముక.

౨

తూరుపుఁ గొండ కొమ్మపముఁ దోచెను భానుఁడు, కొండగోగుల
వ్వారిగఁ బూచినట్టులు నవారుణ కాంతులు చెట్టు పుట్టలన్
ఏరుల వాగులం గిరుల నెల్లెడ పాతర లాడె, నేడకో
బారెఁ దమో హిమా, లిసుక పట్టులు మిన్నిన లాడె నెండలో.

హయముల నెక్కి నాఁటి యుదయాన గుఱారుల వీడి యందరున్
బయలునఁ దార్తరాశ్వీకులు బారులు దీరిచినారు, నిండు లే
వయసు మెఱుంగులం దనరువాఁడును, సైన్య సమస్త పాలనా
క్రియలఁ బెరాన్వీసాకు కుడికేలగువాఁ డగు “హ్యమ” నానతిన్.

స్తంభోన్న తాకృతుల్ శుంభ త్వరాక్రముల్
ఆరోహి తోత్తుంగ హరి హయులు

నిజ శీర్ష భాగభా గజ చర్మ కోటీద
లసి కుంత ముఖ శస్త్ర లసిత కరులు

పటు శౌర్య నిలయ * “వైవా బాభా” రాగతుల్
మధు తురంగ క్షీర మధ్య రతులు

సారవ ‘జ్జీవికా’ తీర సంవాసులు
రాజ రక్షాధికారాదృతులును

* వైవా బాభారాలు మధ్య ఆసియాలోని ప్రాంతములు.

నైన యోధాళి ప్రప్రథమాన బాచు
గట్టి నిల్చిరి వప్ర సంఘట్ట నోడ్య
తోజ్వ లోద్దండ వేదండ యూధ మట్లు
రణ సముత్కంఠ మనములఁ బెనగొనంగ.

శంకిత యోధు లజ్ఞాత సీమా సమా
గతు లైన దిమ్మదీడెడ తతు లంత,
బిగియంగ నిడ్డ టోపీలతో చిటుత గ
డ్డాలతో † ‘ జత్కార్న ’ కూలసీమ
నుండి వచ్చిన యట్టి దండి మగలు, నగత
దార్త్రీయ యోధ సంతతులు నంత
ను త్తర ధ్రువ సమీపోషర క్షేత్రీయు
తా ఖుజుక్కులును ముల్కుక్కు తెగలు

పొట్టి గుఱ్ఱాల దిరుగాడు నట్టి వార
లైన పామీరు వాగలు, నంత వచ్చి
రలుగులం దుండి నీరంబు లట్లు, నాటి
తెల్లవాదన బారి, వాకిళ్ళనుండి.

మును గాన్పించెను నీరముక్పటల మేమో యన్న సం దేహ సం
జనకంబై నిబిడాశ్వీకాళి యరి పక్షం బందు; వారా ‘ ఖొరా
సను’ రాష్ట్రంపుటిలాయతీయులనుచున్ శంకింపఁ, బశ్చాత్ సలిన్
స్వనిశితాసి దుచిచ్చటా లసిత ‘రాట్ సైన్యంబు’ చూపట్టెడున్.

† జత్కార్న = ఒక నది.

ఎటుకే యాయక, చుక్క యూడిపడిన టైంతో జువోద్వేగియై
 యిరువాగులో కలియంగఁ బోవునెడ తా నేతెంచి పేరాన్నిసా
 వర రాద్ధండముతోడ సైనిక పరీవారంబు వారింపఁగా
 నని సేనాపతి కాంచి నిల్పె స్వబలా జ్యారంభ ణోద్యోగమున్.

అద్భుత వికచాంబక నీ
 రోడ్భవములతో విహిక నోత్సుకులై యా
 వద్భట లోకము, గతపూ
 ర్వోద్భట కోలాహలముగ నున్నట్టి యెడన్.

జరత ధ్వజినీ పతి జల
 ధర రవమున “ పారశీక భార్తరులారా,
 యరి వీర వార వారి ము
 గురుమారుత మా సారాబు కోరిక వినుడి!

పగతుఁలలో నెవ రేనియు
 మగటిమి గలవార లైన మానక తనతో
 బిగు వెగయ జంట కలనికి
 దిగుఁ డని పిలిచె నవా లిదే యని, ” తెలుపన్.

తలిడుం గోళులఁ గ్రొత్తప్రాద్దు గిలిగింత త్వట్టఁ బల్వన్న న
 వ్వుల నొల్కించెడు మంచుబొట్టు, కొసలం బొల్పాద లేబైరుపై
 వలపున్నోపరి మందవీచి చను నెబ్బంగిం బ్రభాతాన, న
 ట్లలమెన్ సాద్భుత మోద వీచి వెన డార్టార్ సైన్య వారాళిలో.

పలుచోట్ల గ్రుమ్మరి విలుచువారల జారు

కాబూలు నగరంబు కదలి వచ్చి

మించి మిగ్గించున్న మంచు కొప్పల నొప్ప

* హిందూ కుష్ చలంపు టిరుకుదార్ల

నది చేయ నేమగు నేమొ య న్వరపునఁ

గడిది నీర్వటుకు గజ్వరంబు

నేని యించుక నోట నిడ నొల్లకే మెల్ల

మెల్లగాఁ జనుతటి మీద నొక్క

పృథుల హిమ సంహతిని గన్న వేళ వోలె,

సాటి యేకడ లేనట్టి మేటి జోదు

పేరు విన్నంత పార్శ్వక వీరు లందు

పోయె శ్వాసానిలంబులు పుటుకు మంచు.

తోడి పడవు లంత వెఱుతోఁ జని పార్శ్వక వాహినీశుని

గూడిరి భావి కార్యమును గూర్చి తలంపగ; బల్కె నీగతిన్

† గూడురు, “జా సారాబు కొనగోట్టికిఁ జాలఁ డొకండు నేని పో
రాడఁగ నీబలంబున గలట్టి సుయోధుల, ” నంచు, వెండియున్ .

సింగపు గుండెవాడు, ౧ మృగశీఘ్రుపడుండు, సారాబు, వాని డా
యం గలమే? యవజ్ఞ యగు నాదల వంప, సవాలు గైకొనక
శృంగ విభంగమా, నొకటి చేయుద మీయెడ; రాజమీద న
ల్కం. గొని రుస్తు మిప్పు డెడగ్గా వసి యించుచు నుండె నేనకుక.

* “హిందూ కుష్” పర్వతాలు.

† గూడురుజా, గూడుజా, లేక గుడుజు, పారసీక దండనాథుడు.

౧ సాధ్యలాభవస్తుతో జంట పోరునందు మెఱుపుతీగవలె, కురంగి భంగి వైరి
ప్రయోగములు తప్పించుకొనుచు పోరుట;- విజాతీయము.

ఇచటి కతండు నిన్నటి రెయిం జనుదెంచెను ; వాని వీనులం
 దచటికిఁ బోయి వైతం రణ మాగుట గాఁగల సర్వవార్తలం
 బ్రచుర పరాక్రమం దతఁడు వైరి విజృంభణమున సహించునే
 యచలిత బుద్ధి ; గాన గొనినట్లు సవాల్ ప్రకటింపు డిత్తటిన్.”

నావుడు, “నిట్లు చేయఁదగు నంచు ఘోరము వచించెఁ బ్రస్ఫుటా
 రావముతోడ తార్తర బలాశ మొగం బగుచుం “ బెరాన్విసా!
 నీ వనినట్లులే రణము నిల్పి సారాబును శత్రుధాదుని
 గా వెనఁ జేయుఁ డంపెదము గాంచి యిదే తగువాని నేమునున్.

అంత ననంత సాగర సమాతత తార్తర వాహినీ విశా
 యాంతర కల్పితాధ్వమున నాత్మ నివాసము దిక్కుగాఁ జనెన్
 శాంత మతిం బెరాన్విస; వెనం జనె గూడ్రుజు దూర సైకత
 ప్రాంత పటాలయంబునకు నాత్మఁ గలంగుచు రస్తుముం గనన్.

* * *

అరుణ పటాలయంబు లవి యప్పుడ గట్టుటఁ బ్రొద్దు టెండలో
మెరయుచు నుండె; నన్నిటిని మించిన రుస్తుము గీము చుట్టునకో
వరలును సేవకాళి వటు వచ్చి యెకాయెకి గూడ్రు జన్న తాం
బర నిలయంబుఁ జొచ్చె నసమాన పరాక్రము రుస్తుముం గనన్

నిద్రపు దోసపండ్లు, రుచి నింపెడు రొట్టెలు, గొట్టె మాంసము,
బ్రొద్దుటి బోస మాటి యడి వోయెను వేడిమి ప్రక్కఁ బీటపై;
నెద్దియుఁ దోచకున్ని గర మెక్కిన శ్యేనముతోడ నాడుచుం
బ్రొద్దులు పుచ్చుచుండె నట రుస్తుము బోసము నుజ్జగింపుచున్ .

అచటికి వచ్చి నిల్వబడె నప్పుడు గూడ్రుజు; వానిఁ జూచి యా
ఖచరముఁ గ్రింద జాటవిడి గ్రక్కున కేకను వెట్టి లేచుచుం
బ్రచుర ముదంబునం బొదివి పట్టెఁ గరద్వయి రుస్తు మాతనికొ
విచికిల దంత దంతురిత పేశల హాస విభాసి తాన్మ్యుడై .

“ ఎంతయు సంతసంబు నొదవించెఁ ద్వదీయ సమాగమంబు, నా
కింతకు మించి చూడ నిక నెద్ది ప్రియం బగు దృశ్య మాను, వి
న్పింతువె వార్త తెవ్వి గల వేని - సరే మును గూరుచుండి, యె
క్కింత భుజించి త్రావు,”మని యెంతయుగారవమొప్పఁబల్కినా

హాకిటనే గుహార్జు నిలువంబడి, “ గైకొన కొల్ల కంటి న
 నోక్కుమ మిత్రమా, కుడిచి కూర్చొన కాలముగాదు; వచ్చితిన్
 నీ కడ కొక్క ముఖ్యుఁపుఁ బనిం గొని; యచ్చట సంగరావనిక
 మూకల పీడి యెండొరులు మోములు గల్గొన విస్మయంబునన్.

కలనికిఁ దలఁపను వేళం

గలగుండు వడకన్ స్వస్తి న్య గణము, విపక్షుల్

పిలిచిరి మన వీరుల వా

రల సోరబు తోడ ద్వంద్వరణ మొనరింపన్ .

ఎరిగియె యుండు వీ యభిధ నింతకు మున్నె ; తదీయ వంశముకొ
 మరు గొనరించినా రరులు, మాన్య త్వదీయ పరాక్రమానికిన్
 సరియగు పూఁపునేవున నెసంగెడు సింగపు గుండెవాడునం
 గరువలి హరువంపు వడి గాఢులవాడు సుమా ! సారా బున్.

పారసిక భటులు సంగర

ధారుణి సోరాబుపైకిఁ దలపను బెల్లం

గోరాడఁ గోరి తగ రొక

స్ఫారాద్రిని డీకొనంగఁ జనుమాడ్కి యగున్.

రాయి సారాబు కాయ మెలఁబ్రాయము గావున వాని ధాటికిం
 బ్రాయఁపుఁ బ్రొద్దు గ్రుంకిన యిరాను పజాళులు చాల రాట, నీ
 యాయత విక్రమంబుపయి నాశలు నిల్పితి మోయి, గాన నీ
 వీ యెడ వచ్చి పోగడవే, పడ, వేడెడ, వేగమే, ” యనన్.

చిరునగ వొప్ప రుస్తుము వచించెను, “ వృద్ధు లిరానువారు, నే
 డరునుడ నొదునా యిటు రణాచరణా వరణాని కంపఁగా,
 జరునరదార్ల కే గలదె చేవ? యదేమొకొ రాజు వారికే
 గర ముపయుక్తు లంచు నతి సొరవ మిచ్చుట చిత్ర మయ్యెడిన్.

పాయఁపువాఁడు గాన నెలగ్రాయపు జోదుల గారవించు భూ
 నాయకుఁ డైన ‘ తైఖుసురు ’; నావలె నుండెడు పెద్దవారలం
 బోయి తయారు గండు కనఁ బోయెడు చావున కన్న రీతి చూ
 చాయఁగఁ జూచు; నేఁగు డిఁకఁ జాలు; ప్రియంబగువారిపొంతకే.

పొరి పొరి దాయ యాడు పొడుపుం బలుకుల్ పురికొల్పునప్పుడే
 యురవుగ పోదనందు పురులో మగ పోరగలార లెవ్వరేన్ ;
 జర యరుదేరఁగా నుడుకు చచ్చిన నాడు యెదన్ జనించెనే
 చురుకుదనం బొకించుకయు ‘ సోరబు ’ పిన్నతనంపుఁ బల్కులన్.

ఆతం డెంతటి మేటి యైనను తదీయ ప్రాజ్య కీర్తి ప్రభా
 వ్రాతం బుర్విని తొప్ప దోచినను నేలా నాకు కన్గట్ట; నీ
 భీతైణాక్షిని గాక తాదృశ మహా భీమాజి భూమిజ పా
 పాతోద్యాన విఘ్నల ప్రియ సుతావాప్తిన్ మదిం గోరెడన్.

సోరాబుం బలె వార్త కెక్కిన లగు త్సానుండు నాకున్నచో
 పోరాటంబుల కాతనిం బనిచి నే బోదుంగదా, రాజ్యమున్
 హేరాశంబుగ దోచు దోషరులతో నీ వార్థకం బందునన్
 మారాటంబులఁ గుందు నా జనకునిం బ్రాపిచ్చి పోషింపఁగా.

ఇట్టులు గాక నా కబలయే తొలిప్పుట్టువు పేద చెయ్యలం
బుట్టె సరే - ఇంకం బాగులం బోను తదర్థము ; నా యశస్సుచే
చుట్టును కంచె గట్టి జర స్రుక్కిన తండ్రిని గాతు నీపయిం
గొట్టుక చావనిమ్ము జగకూళల నేలికలం గృతఘ్నులం ;
బుట్టను చేత వారి కయి పట్టెము నిం కెవుడున్ రణసలిన్.”

ఇట్లంచు నవ్వు మొగ్గల
జిల్లింపుచు నూరకున్న, జింతిలి యనుకొ
న్నట్లాయె నంచు ‘గూడురు’
జెట్లో యొప్పింపఁ గోరి యిట్లు వచించెన్.

“చేవం దీవెను పట్టు గొమ్మవును మాస్థీలందు మేల్బంతివిన్
ఆవాసంబవు కీర్తికాంత కని యాహా బుట్టి కయ్యానికిన్
నీవే రమ్మని పిల్వగం బగలు చన్నే నీ విలుల్ డాగఁగా
నేవం భూత భవత్ప)వర్తనకు తా మేమంఁదు లోకుల్ సఖా?

నీచత లోభివాడు జన నిందకు సైచి గడించినట్టి కా
ణాచిని డాచినట్లు, యువనాథులపై మది పొడ్లు నన్న సం
కోచము పైకొనన్ వెరచి, కోరక పోరిక, గెల్పుదొయ్యలిం
డాచ గడంగె నీతఁ డని డప్పలు గొట్టుచుఁ జాటరే యరుల్ !”

ముల్కులు వోని పల్కు లివి మోమున నాడుట బిట్టు గుట్టగా
నల్కు దలిర్ప, ‘ నావు మిఁక నానుడు లింతకు మించి మంచివో
పల్కులు రావొకో, పిరికి పందలతో నను బోల్చి చేయుడే
చుల్కున మద్యశో గరిమ చొప్పన, ’ కంచును రుస్తు ముగ్రుండై.

పోరం దొడ్డ నిసడ్డ సేయఁ జన, బూఁపుం జూడ నేపాటియు,
 బేదం గీడులఁ బూరికిఁ గొనను, విద్యేషీంధనోషర్చుధా
 తారం బే నని నీ వెఱుంగవె - కృతఘ్నుఁకృపతి ప్రీతి కె
 వ్యారల్ జీవము లిత్తు రన్న దొకటే బాధఁచు స్వాంతంబునన్ .

చింతా కంత మదంతరంగము జయశ్రీ నష్ట శంకార్చి సం
 క్రాంతావస్థను బొంద దోయి - యింక నేలఁ వృథ వాగ్ధోరణుల్
 భ్రాంతిం బాయుము రమ్ము చూచెదవు మద్భాషుప్రకాంశాతిదు
 ర్ద్రాంతాకుంతిత పాటవంబును సమిద్ధాక్రీ తలం బందునన్.

చేతు రణంబు; గాని యొక చేతికిఁ జాలని బాటు మీఁద ని
 య్యాతత కీర్తిశాలి పడి యాలము సేసె నబన్న మాటకున్
 నాతల యొగ్గఁబోను మగణంబునకున్ మును ; గానఁ జేతు న
 జ్ఞాతుఁడనై రణం, ' బని బుసల్ విసరెన్ విసదారి పోలికన్.

వాకిటికిఁ బోయి దుస్తుము భటులఁ బిలిచి
 యాయుధంబులఁ దెమ్మని యాజ్ఞ సేసి
 తద్భటాసీతములతోడఁ దడయసీక
 యుద్ధ వేషముఁ దాల్చి సన్నధుఁ జాయె.

* * *

౪

వీడిచెను స్వాంక ధారణము, వీడె నలంకరణ ప్రకర్షయు,
బొడవుగ బాజు వన్నె నెఱి ప్రోవులు వ్రేలు కడాని సీసకం
బిడెను శిరాన, దుస్తు మని యే యరికి విదితంబు గావటుల్
వెడలె నతండు స్వాలయము వీడి బిరాన నయోమయాంగుడై.

జవము పెట్టని తొడవుగా నవదరించు
రక్షకీ నామ హయ మంగ రక్షకముగ
నధిక విశ్వాసవ చ్ఛావన మట్టు లప్పు
డా భటాగ్రణి వెన్వెంట నరుగుదేరె.

మును సూయాణము జేయనేగుతఱి బొల్పుంగుల్కుగుట్టంపుగూ
నను మాత్రంతిక సీమ గ్రేట్లుదకుచుండన్ నిగ్గరీ కూలమం
దున వీక్షించి, ప్రతీక సౌష్ఠవము, చిహ్నోత్కృష్టతాభూతియున్
మనముం గిల్చుకొనంగ దుస్తు మతిప్రేమం దెచ్చె నద్దానిన్.

ఇచ్చక మాడుచుం గలసి యెక్కువ మక్కువ యుంచి పెంచుచుం
దెచ్చిన యశ్వశాబమును తీరిచి దిద్దెను పెద్దదానిగా,
హెచ్చుగ నెర్రజాలు నిగుడించిన పెన్నెడపైన వ్రేల, 'తీవియే
వచ్చి యిటుల్ జనించె నన వారువ మొప్పును నేడు గొప్పదై.

చెలువుగ మేన నిడ్డి పలు చిత్తరువుల్ బెడగారు పుట్టపు
జలుగు బసిండి కుచ్చెళ్ళు చిందులు ద్రొక్కగ బ్రక్కలన్, నడ
ట్టలుకహారంగు, పెళ్ళులుగ దూరపుఁగోనల మారుమోగు గా
థలు గల నా హయప్రభువు, తద్దయు నర్థిలి వెంట నేఁగఁగన్.

దవ్వుల రుస్తుముం గని ముదంబున డెండము లుబ్బి, దిక్కులన్
నివ్వటిలంగ మోద భర నిస్వనముల్ చెలరేపి రెల్లరుక్
నవ్వుమొగాలఁ బార్సికులు నట్టువ మాడుచు; విక్రమంపు పెన్
దివ్వె వెలుంగులోఁ బొలిసె నిట్టలపుం బుయిలోట చీకటుల్.

కడలి మునింగి ముత్తైములఁ గట్టుకు దెచ్చెడు దాఁక మింటికిఁ
బుడగ నుదుంగులం దెరలి పొంగులు వాటు కరళ్లఁ జూచుచున్
జనువును బొందు నాలు తన జాలరి చెల్వుఁడు పైకి వచ్చినం
గడిది ముదానఁ గాంచు గతిఁ గాంచిరి వానిని బారశీకులున్.

కూరిమి చూపు పూవులను కొల్లగ నెల్లరు జల్లుచుండ నీ
హార నగాధిరాజు వలె నాహవరంగము సంతకంతకం
జేరఁగ వచ్చె రుస్తు మవిజేయ పరాక్రముఁ; డావలం - బ్రభా
తారుణు బోలెఁ దత్సండు తార్తనివేశమునుండి వెల్వడన్.

ఎవ రయి యుండ నోపు నని యెంచుచు, బోదుల దొడ్డజోదులం
థవతవ పెట్టుచుం బితఁ గనన్ రణభూములఁ గ్రుమ్మరిల్లు న
య్యువకుని జూచుచు న్నిలిచె సూరక రుస్తుము కన్ను లార్పకే
యివి యని చెప్పరాని వ్రదయింప మదిం బదివేల భావముల్.

పొలపము మార్దనంబు బొడవుం గని యంతిపురంపు దోటబోఁ
 గలకల గాలికిం జలము కమ్మగ బల్కు కొలంకు గట్టునం
 గలువల తేని కాంతిఁ గులుకాడు తృణావనిఁ జిన్ని సీడలం
 గిలికెడు కన్నెచూచి మొలకే సాహారా బని దోచె తండ్రికిన్.

శూర వసీయమున్ శశి కిశోర సిత ద్యుతి వుంజ మంజులం
 బా రమణీయ మూర్తిఁ గని యక్కటికం బెదయందుఁ జొచ్చినం
 జేరఁగ వచ్చు పట్టి కిటుఁ జెప్పఁగఁ గోరి కరంబు నెత్తఁగా
 వీరుఁడు తండ్రి దోచె నొక విన్నను దాకెడు తాడి కై వడిక.

‘ ఓతరుణుండ రమ్మ, సమరోర్వికి వచ్చితే! యక్కటా! భవత్
 చేతము గీరుటం గలను సేతకుఁ బొమ్మని, నిన్ను నేఁడు చేఁ
 జేతనె జంపఁగా వలసె, జేయున దేమిఁక - చావుసింగపుక
 వాతఁ బడంగఁ గోరి యిటు వచ్చితి వెంతటి పిచ్చివాడవో!

చిలుకలు గోరువంకలు వసించెడు తావులు గావు, మావులం
 గల కల కోయిలల్ సభలు గట్టెడు పట్టులు గావు, పూలపై
 వలపుల పాట తేటులకు వాటిలు చోటులు గావు, నల్లలం .
 దొలకెడు నేల లివ్వి, యిటఁ ద్రోయకు నీనుకఁమార రూపమున్ .

మరణ భయంక రాకృతిని మానసమందున నెంచి చూచినం
 గరుణ యొకింత యేనియును గానఁగ రాదట; కాదు కాదు తన్
 ఖరతర నాసికానిల నికాయము చందన గంధవాహముల్
 ఉరు దళనాంత కాంతి తలులో యువకా మిహికా వికాసముల్.

నీ పాలవంటి పరువము

నీ పైడిని కొంచెపరచు నెమ్మే నెదిరిం

గాపాడు పెటుంగని నా

పాపార్ద్ర కరంబులందుఁ బడ వ్రేయుకుమా !

బాలుండా! యిటుచూడుమోయినను శుంభత్ స్తంభసంకాశుడం
గేళీ భూతరణుండ, నిల్చితిని పెక్కింటన్ రణాలందు ; లే
దాలం బందున నోహటించుటయు, దాయన్ వీడు టేనాఁడునుం;
బోలుం బోలము లెంచవైతివి గదా పోఁగాల మేలెంచుటక.

హరిదంత దంతిరా దురు దంత పరిదంతు

రిత వైరి నుతి, బాహు తత బలంబు

ఉడురంగ రంగ దృహుళ తుంగ గిరి శృంగ

పరి భంగకరము, దోశ్శీర విధంబు

అసమాన మానసౌకస మాన హసమాన

లసమాన, మరి భీకృదళి యశంబు

జయ బంధు రాలోక చయ సుంద రేందీవ

రేందీవ రాసనాయిత, మురంబు

సతత నిష్ఠాపి తేతర సామ్య రహిత

మహిత దుర్ధ్వ ఘోర సమ్యగభీర

పరబ లాంభోధి కుంభసంభవ నిభంబు

బాలకా ! మామ కాహవ ప్రాభవంబు.

చావున్ రమ్మని పిల్లు వేల యువకా, చాలింపు మీయత్నమున్
భావం బుందున నెంచి, తార్తరుల సంబంధంబు బోధించి నా
యావాసానికి రమ్మ, నాసుతుండవై యస్మత్ ధ్వజచ్ఛాయ నా
జీవం బేగెడు దాఁక పోరుము జయశ్రీ నిత్య కాంతుండవై. ”

వారిద ఘోషకుం బురుడు వచ్చు గళ స్వనమున్ వినెన్, దదా
కారము నారసెన్ సుతుఁడు; కాంచెను కానల చెట్ల సందులం
దూరి తమోవృతావనుల దుంపెసలాడు వెలంది వెన్నెలం
గేరుచు మొల్కలెత్తు సిత కేశములం దల నచ్చటచ్చటన్.

అనుమానం బెద నంకపాంకములుగా నావిర్భవం బండినన్
జనకం దాసి రయంబునం బొదివి తల్ జంఘా ద్వయిం గొగిటం
దనయుం, ‘ఁదోమహానీయ, కీర్తిపరి ధాతాశాంత పర్యంతుఁడు’
యినతేజుండును నైన దస్తుముపు గావే, తెల్పవే, తెల్పవే, ’
యని వేడం దలపోసె నిట్లు జనకుం దాత్మం బరాచీనుఁడై-

బౌరా, వీఁ డెదలోపఁ బన్నె నెదియో నారీతి గాకున్నచో
పోరాటానికి రాక, నన్, బాగడఁగాఁ బూనం గతం బే మొకో,
యూరూరం జను లాడుకొంట విసమే, యుత్కోచు లాత్మస్తుతిం,
బారీబుల్ కుహనా వినీతు లనుచుం బల్తార్త) తాదఃకృతన్.

ఇప్పుడు నిక్కువంబు వచియించితి నేని, జయంబు వీనికిం
జొప్పుడు తెల్ల మింటిపుపు చొప్పుని తెల్లము గాన, నాలముం
దప్పగ నిచ్చి, నాదు భుజ దండ బహిష్కృతి నుగ్గడించి, కా
దొప్ప సమాను నట్టు లెదియో యొక కానుక నిచ్చి యేగజే !

ఏగినయట్టిఁ డూరకొనునే, సభలం బొగ డొందఁ గోరి, 'నే
 నేగితిఁ బెక్కుకయ్యముల కింతకుము న్నొకనాఁడు దుస్తుమే
 యాగఁగ లేక మత్పటిమ, కాపగ బోదు, సమాను లేగు న
 ప్లేగితి మిచ్చి పుచ్చుకొని యెవ్వయొ కాన్కల,' నంచు వాగఁజే?

దానఁ జేకురుఁ దలవం పిరాను యోధ
 గణములకు నెల్ల నావల్ల గనుక; నిజముఁ
 గప్పి పుచ్చెద నని యెంచి యిప్పగిదిని
 బల్కె దుస్తుము కర్కశ స్వన గళాన.

'లెమ్మొక్కఁ జాలు కైతవము లెమ్మొర దుస్తుమువా యటంచు, నీ
 విమ్మొయిఁ గోర నేటి, కొనరింపుము కయ్యము, లేక యోటమిం
 గ్రమ్మరనియ్యకొమ్ము, నుడులంగొటయేమి, యెదుర్పవేమొ యు
 ధమ్మున దుస్తు మొక్కరుని దక్కఁ దదన్యుల నోరి యుద్ధతా.

నిరుపమ విక్రమాంశు చయ నిర్జిత విద్విష దంధకాదుడై
 వరలెడు దుస్తు మక చటుల భాస్కరునిం గను లెత్తి చూడలే
 రరులు రణాన; నేడు భవదగ్రమునం గలఁ డంచు చెప్పినన్
 దురము గిరం బటుంచి నిను ద్రోలదె ముక పెను భీతి జాలకా

అట్టిఁడఁ గాక నీవు గను నట్టిఁడ నైనను నాదు మాటలం
 గట్టిగ నమ్ముమోబుడుత, కయ్యముమాని గ్రహింపుమోటమిన్
 అట్టులు చేయ వేని భవదస్థిక-లెండల నెండి యిచ్చటం
 గొట్టుక పోవు నీట నది కూలము బొర్లగ ముందువేసవిన్.

అని పల్క తోకఁ ద్రొక్కిన
 ఫణి ఫణితి చిహ్నము లేచి బాధామర్ష
 దుణ దృక్కుల రుస్తుముఁ గని
 యనె నిట్లు సారాబు వికట హాస ముఖుండై.

‘ నీ వంత భయంకరుండవె ?
 యావంతయు నాదు కనుల కట్టులు లేవే ?
 యేవో మాటల భీతుని
 గావింపఁగ నాడుదానిగా నెంచితివో !

విని విని నీను వోయి పరివిధము లాయె ; స్వకీర్తి దుందుభి
 ధ్వనిత కళా ప్రదర్శనము తా మింక యాపుట లెస్స ; యాజిహ్
 నిను తల దన్నువారు ధరణిం గల రెండటో; బాలు నట్లు నన్
 గనియెద వేల నీ వొక జగా మొనగాఁడవుగా యెగాడిగా.

నిక్కువ మోయి నాయెదుట నీ వనినట్టులె రుస్తు మున్నచో
 నక్కట నాకు చేతు లెటు లాడు దదీయ పవిత్ర మూర్తినిన్
 మ్రుక్కడి వోలె శత్రుముల మొత్త గడంగుట ; కట్టు లొట నిం
 కెక్కడి సంగ రాచరణ మియ్యది వాని సమక్ష మైనచో.

కండలు నిండు పోటుమొనగాఁడవుఁ సంగర కాశలుండవున్
 గండుబు లేనియుక్ సవతు గాని భయంకర విగ్రహుండవున్
 బెండువు గా వటుంచు నిను బేర్కొనెదన్ మదమత్త యోధి, య
 ట్లుండియు గయ్యమంచు గెలుపోటము లెప్పు దురూహ్యముల్ గదా!

తావక హస్త కీలితమె తప్పదు గెల్పని నొక్కి చెప్పగా
 నీవును నేను దక్కు ధరణీ నరులుం బవమాను పన్నునం
 బోవు కృపీట వాహముల పోల్కి విధాత్మ వశానువర్తులే
 కావున నీవు గోరు గతి గా దెవు జేనియునం చెటుంగుచు.

జుగిన వెన్న నిక్క మనఁ జాలుదు మంతియ గాక యెవ్వ
 నెరుగరు భావికాల మిదమిద్ద మటంచు; భవాంశు రాశిలో
 కర డొక డంబరం బొరయగా మనలం బయి కెత్తె దూరిపుం
 దరి బడవైచునో ప్రచుర దారుణ నీరధి పొట్ట బెట్టునో. '

హరి శాబ శోభి మతుఁ డి

ప్పరునునఁ బల్కుంగ మారు బల్కుక జనకుం

దురగేంద్ర నిభము కుంతము

గిర గిర గిరఁ ద్రిప్పి ద్రిప్పి కేల నివసరెన్.

రివ్వనఁ గుక్కుటార్భక పరిగ్రహణార్థము వాడిచూపుటో
 దవ్వమొయిల్లనుండి యిలఁ దాకు శశాదన మల్లు తలడ్రియే
 రువ్విన వచ్చు యీటెను విలోకన చేసి మెటుంగు కైవడిం
 జివ్వన స్రక్కకుం దొలఁగె; చెచ్చెర యుద్ధ విదగ్ధ నూనుడుక

మెరమెర లీను నీటె వుడమిం బడి రేపెను ధూళి పాళి; ధీ
 వరుడు సారాబునున్ తుణ విభా నిభ కుంత మనంత వేగమై
 బరవఁగ వైవ రుస్తుమును బాయక తాకెని గాని, వెంటనే
 ధరఁ బడె భూరి కంకటక దారుణ ఘట్టన కుంతితాగ్రమై.

అంతం గుంతా హుతికిన్

సుంతయుఁ జలింపుంపకుండ శుంభత్ భూభృత్

కాంతుని బలె దుస్తుము దు

ద్దాంతోద్ధతి మిన్ను ముట్ట రక్తాక్షుడై.

కేలన్ భీకర శాఖను

గీల్చి సారాబు మీదికి వైవంగా

నాలంపు దిట్ట యతఁడు

లీలం దప్పించుకొనియె రెండవమూరున్

గురి బాయంగ తదాయుధంబు వెన నిష్టోషత్ పవన్ గేరుచున్

ధరపైఁ గూలెడు లోననే, తనయ శస్త్రాఘాత దేహావసీ

ధరుడై దుస్తుము ద్రెళ్లి ఫెళ్ళు మని నేత్ర ప్రభావ కర్ణంబులం

జొరగ్ వాలుక నేలకుం దొఱగినన్ సారాబు చేరం జనన్.

సాటియె లేని దుస్తుము రసాగతుడై తన కేళ్లు వాలుకన్

గాటము గాగ గ్రుచ్చి, పెనుగాళులఁ జాపి, నిరస్తుఁ డౌట చే

వాటున నున్న దాయఁ గరవాడిగఁ జూచుచు నూరకున్న, య

ప్పాటున నెంత దాడుణ కృపాణముపా లొనరించు టాతనిన్.

అతి కరుణాంతరంగుఁడు, నుదార గుణాఘ్రిండు నైన యాసారా

బితకులవోలె వర్తిలక, యీగతి వైరి కరణుఁ డైనఁకు

త్పిత మొక యింత లేక యొరఁ జేరిచి వాలును, లేక హాస భా

సిత వదనాబ్జుడై యమృత భీకర తుందిల మంద భాషియై.

సంబర మాయె సీప్రథిత సంగగ పాండితి; శాయుధ ప్రయో
గంబును లెస్సగా సలుపఁ గల్గునువే! యది నన్ను దప్ప న
న్యంబుల నెల్ల దాకు; సహహా! యింకలెమ్ము, వృథాక్రుధన్ మనో
జ్ఞంబున వీడు, లే దది నిజానికి నాయెదలోన సైతమున్ .

అవురా! పాటును దూరదూరముగ నేలా నిన్ను గన్నంతనే
లవమున్ లేక యెడంద వీడి యలుకెల్లం బంచబంగళమై ;
యెవరై యుందువా తే నెగిరియునుగా నీరీతి నాయుల్లమున్
సవరింపంగ - నదేమొ దుస్తుమును నేనా కాను కా నందువే ?

తోచెద గాని నీకవుడ దోచిన కందుగ, వంద యాజులం
జూచితి, వాని యుగ్రతర శోణిత భంగము లందుఁ డేలితిన్
నా చెవులార వింటి మరణ వృధితాత్మ విలాప గీతముల్
యేచిన గుండె నిబ్బరము నేదిన దేదిన మేని యున్నదే ?

ఈనాడే నినుఁ జూచి యబ్బరముగా నేవో వచోఽతీతముల్
నానా నూన సమాన భావ చయముల్ నామాన సావ్యక్త వీ
ణా నాదంబులు వుట్టె; శాంతియ మదంతర్వాణి యాదేశమో,
మానంగాదగునయ్యాయని; వయోమాన్యుండ పూహింపుమా!

రోసముఁ బాసి, ప్రాసములఁ ద్రోసి చరింత మసంత శాంతి కాం
తా సుఖ లాస్య రంగ సికతా మయ సీమలలో సుధా సమా
నాసవ మానుచుం దొలి రణంబులఁ గూరిచి ముచ్చటించుచున్
రోసిలి మిన్ను ముట్టి మొగిలుం గవ డీకొని యేక మైనటుల్.

కోపము నూనుకొన జనకోపము, నాపయి? మూపు తీరిట్రముం
 బాపగ నీకుఁ దార్తకులఁ, బార్సికు లగుచున నాకు నెండతో
 జేపడ వచ్చుఁ గాన రణ చింతను వీడి, యొనర్త మాతృలం.
 బ్రాపిడి యల్లి బిల్లి యచ మల్లియ తీవెలఁ బల్లవింపఁగా. ”

పొందును గోరి లోన పొరపొచ్చెము మందున కేని లేక యీ
 చందపు గంబు రాపొడి పచారము లొల్కెడి మొల్కు పల్కులన్
 నగదనుఁ డాడుచుండు తరుణానఁ, దటాలున లేచి కుంతముం
 బొందెను రుస్తు, మంతట నె బొందె పురాపరిపుల్ల తేజమున్.

కరమునఁ జేరి ఘోరముగఁ గ్రమ్మఱ, విప్లవసూచ కాగ్రమై
 మెరసెను ధూమకేతువును మీఱుచు కుంతము; ధూసరంబులై
 దర గత. శాంతులై యతని దంశన శీర్షకముల్. నతీకృతుం
 డెరుగుఁ డితం డటంచు పచియింకయే వచియింపు చుండఁగన్.

పొంగెను పెన్నురం బుడధి పోలిక, మోపుల చాటి నుద్వలు
 బ్బంగఁ దొడంగె, ద్రొబ్బువడి వచ్చిన గిబ్బకు చాడ్పునన్, వచో
 భంగము వాటిలెన్, విరియఁ బారెఁ గనుంగవఁ గెంపు గుంపులు
 త్తుంగ ఫణాహి మీరెను క్రుధోదయముం గని రుస్తు మెంతయున్.

హ డైటుఁగని కాతాళపు
 ముద్దర వడి చుఱుకుఁదనము పొంపిరి వోవం
 వద్దయు ములుకులకుం బె
 న్నుద్దులు నుడు లెట్టకేని నోటిం దాటెన్.

“ఓ తటిదంగి, చెంగు మని యోసరి దూసుక పోక నీకు నే
 రీతి నుదగ్ర దోర్బల పరీక్ష నెమర్కొన లావు జాలు ; నీ
 చేతులు వోయెనే - దురము చేతకు కాల్గిలు పేల మాటికిని ?
 బాతర లాడి, నీకు మగపాడియ లేదన - వచ్చు నెంతయున్.

కయ్యంబున నెయ్యం బని
 తియ్యంబులు, వెయ్యి పార తేనియ సోనల్
 యొయ్యెయ్యన వినుతువు, మది
 నుయ్యాలం బెట్టి యూతు వోరి దురాత్మా.

పూత పసిండి వోని నుడి పోహణ జేతువె గాని, యాజి నీ
 చేతయ గాదు; మంజు వనసీమల కోమల కామిని పరి
 వ్రాతపు వాతెరల్ గొరికి భాసిలుటె యనుకొంటి వేమొ, యి
 య్యాతత దోర్బలాధ్య నిచయంబులతోడ రణంబు సైతమున్.

ఫీ ! మఱొక్క మాటు నీ మరుల్ గొలిపెడు
 నెనరు లాడి నుడులు వినుపఁ బోకు
 కడనమునకు వచ్చి కరచాల మెత్తక
 లేనె లొలుకఁ బలుకు, నానగండ.

చెలిమిని సంధినిం గుటిచి చీటికి మాటికి బూటకంబుగం
 బలికిన యంత దాని విని మానుదు నాలము నంచు నెన్నడుం
 దలఁపఁగఁ బోకు, నీదు పయినం గల తొంటి దయా లవంబును
 బొలిసెను, నీవు నన్నిటా చమూద్వయి ముందు నతీకరించుటన్.”

నావుడు భురి రోష గగనంకష వీచి యువాంతరంగ పా
 ధోవసధాన లేచి పడె, దోళ్ళిఖరాలు చలించె, నేత్ర రా
 జీవము లగ్ని వృష్టి గురిసెం, గరవాలము పైకిఁ బ్రాకె హ
 స్తావయవం బయత్నముగఁ, జయ్యన రేగె రణానలంబునున్ .

ఖగఖగ్గల్ వెకలించి దూకి, రణముఁ గావించి రద్దారవ
 స్మరణాపాదక మండలాగ్ర యుగళీ సంఘట్టన స్వాన బం
 ధు రోదగ కుహరంబుగా, సుమిత పర్వోర్విదహీ భూత గా
 త్రయగుడ్డారము గాగ నిర్వహను వైక్రాంత్యప్రభా పాంపతుల్ .

అవిగో సైకతసీనుఁ మొగిళులే యారెండుఁ బోరాడు చు
 న్నవి, శంపాలతికల్ చలించె, నురుముల్ నానా దిశా వీధులం
 దవలెం, గుఱుమ పంక మాయె నిసుకల్; తారాడె నానేలలం
 దెవియో శోకము గొల్పు నీడ లకటా ! యేమేమి రానున్నదో !

ఆకసమందు భానుఁ డొక యంబుధర ప్రతిసీర వెన్కకున్
 వ్యాకులి తాత్మఁడై చనియె, నల్లన నెల్లడ నేవొ మూలుగుల్
 ప్రాకెడి, ధూళి, యాయిరువురం, బెనుగాలికి రేగి, చుట్టెనే
 సైకతమా ! యెదే నొక విషాద పయోదము నిన్ను గప్పనో !

ప్రకృతి పంథా విరోధ మీ రణము గాన
 భాస్కరుడు చేరె సంబుదాభ్యంతరిమున ;
 గాలి మూలిగె ; నెట్టి శోకాంధతమము
 పుడమి మిన్నుల కౌగిటం బొడమంగలదో ?

* * *

అధిక తరాహావ క్లమధు లయ్యుఁ, గ్రుథాభినివేశ దుతుర
ప్రధన రతాభిలాషు లయి రక్తదుచిప్రచయంబు లుగ్ర దృక్
పథములలోన మించి పరవశ్యను త్రొక్కగ, వాని పుంస్పదా
యుధ యుగళంబుకైవడి మహాగ్ర రణాన మునింగి రెంతయున్

జనకుఁడు విసరిన కుంతము

తనుజుని మైగుఱువుఁ దాకి దానిని వ్రచ్చెన్

మొన నెమ్మేనున నించుక

యును గ్రుచ్చుకొనంగ లేక యుడివడి పోయెన్.

విసరిన యీటె యీపగిది వీసరమై సాహసరాబు పేరణి
గొను దిగియుండఁ దానిఁ గొనఁగోరి మహాగ్రహజాతహుంకృతిక్
వెనుఁ జన దస్తుమున్ యువక వీర వతంసముఁ డంతలోననే
యసిఁ గొని శీర్షభాగమున నక్కను గ్రక్కుచుఁ గొట్టె బిట్టుగన్.

ఆనతశీర్షుఁ డాయె నపురానతశీర్షుఁ, డనన్యసాధ్యుఁడుం
గాని విషాద వారిడ నికాయము లింకను నల్లబాతె, ఘో
రానిల వీచికా చయము లందున నెవ్వొ విలాప కాకలీ
స్వానము లుప్పతిల్లె ఝణభా నటనంబు లెసంగె దిక్కులన్.

రక్షకి హేష జేసెను, కిరాత పరిక్షితమై యెఱుఁగెను
 గుఱిని గీలుకొన్న ఘన కుంతముతో నెటకొ రయాన హ
 ర్యక్షము పొంగి పొద్దు దుధిరంబులు రాలగఁ బారిపోయి, సాం
 ద్రక్షుప నేఁగుదెంచి సకతంబున మే నివ్విడువేళ పోలికన్.

ఆ హేషాభి వికార నిస్వనముచన్ యాపద్బలాస్తోక సం
 నోహంబున్ భయకంప మొందెను, ప్రభుతోద్రీక్త వాఃపూరమై
 నీహారీకృత మాయె జీవికయు, గాని దాన నావంత యు
 త్సాహంబు న్నోహరాబువీడఁడు, రిపున్ ధైర్యంబునన్ మార్హానన్

మరల సారాబు పేరలుక మాద్యదిభారి నిభాభి శోభియై
 కెరలి శిరశ్చదంబు పయి గెంఱెను సర్వబలంబు చింది భీ
 కర కరవాలముం; దలను గ్రమ్మట దుస్తుము వంచె ; గాని యీ
 పరి పిడి కేల నిల్చె కరవాలు ఘణిల్లని డుల్ల గుల్లలై .

అంతట దుస్తు మెత్తె శిర మంబక కోష కషాయ దీధితుల్
 ముంతల ముంచి పోయు గతి ముమ్మరమై కనుపించె, మించి యా
 శాంతము లెల్ల ఘోర్లు మన చండతరాహి దురీత్యమూర్తిమత్
 కుంతముఁ గేలఁ బూని జనకుండు మహాగ్రహ నిగ్రహోగ్రతన్.

హస్తోత్తంభిత కుంతమై ప్రకృతి హాహాకారముల్ సేయుఁగా
 దుస్తు మృంచాక ఘోర సింహరవమున్ రోదన్సు నింజార న
 య్యస్తోకోగ్రలయావతార మొక కొండంతై వెలారించె, సై
 న్యస్తోమం బిరుక్తేవలన్ నిలువ చిత్రాంతర్గతాకాదులై .

శ్రీకర చంద్రమణి కర విజిత్వరి నీ వర రూప కాంక్షి, యా
 లోక దురాసదం బయి యలోక పథంబులఁ జేర నున్కి, ని
 లోకము దోచె మామక విలోకము నందు తమోంబు రాశి
 లోకము దోచె మామక విలోకము నందు తమోంబు రాశి

ఆయుధ సంఘంబు లస్పగార్ద్ర కరార్జిత కీర్తియుం, ధరా
 నాయక సత్కటాక్షములు, నశ్వర మీకసుచూల యోలము
 బాయక దాల్చి నేమిటికి జాసి మహిన్నిట చ్చేరులారఁగఁ
 నాయెన లేని సౌఖ్య భవనమ్మును గూలుచుకొన్న గూడటన్.

అరుణుని యెండ లాడుకొను నగుచులు లేని యెడఁగ నీమిలం
 దరిగెడి బాటసారి చెవియందు, తమస్సులు గారుకొన్న భీ
 కర విపినమ్ములందు నలిగాడువునై, వగ గూర్చునట్టి వా
 సాగములు నింపుచుం దిరుగుచుండఁగఁ గోరెడఁ బ్రాచితంబుగఁ.

అనుచు నిదంవిధ పరిచే
 వనముం బొనరించు జనకు భగ్నాశయునిం
 గని, కనికర మిగు రొత్తం
 దనుభవుఁ డాశ్వాస గుంభన ప్రయత్నం జై.

కాల మాగునె ? శోకింప నేల తండ్రీ !
 కన్నుడమ్ముల బాష్పాలు గార్చె దీవు
 బాష్ప సందోహ జనిత ప్రవాహ మైన
 ధాత విరచిత మగు నొక్క గీత చెడదు.

పేర కులోచి తాంత మొదవెం గద, యంగద దాని కేల, నీ
 వోరిమి మాలి యొడ్లవలె నుంబ యొకింతయుఁ బోల, దశ్రుసం
 భారము నుజ్జింపవె యధంగుర సంగర రంగ చంగిమో
 దార కృపాఁ ధారివి, మదారి విదారివి, విక్రమారణి !

కనుదమ్ముల్ విరియించి, వత్తు నని, యుత్కంఠ.న్నిరీక్షించుచున్
 దినముల్ పుచ్చెడు కన్నతల్లికి స్వద ర్నిర్హిత మీవార్త- యో
 జనకా! యూటట గూర్చు మామె కింక నేజాలింతు నాయోలముం
 దనరుం గావుత నీదు జీవితము, జ్యోత్స్నాకాశ నీకాశ మై!

* * * * *

కాంతి రస్తు !

